



Pohjanmaan käräjäoikeuden laamanni

Rikosuhrimaksun virheellinen määrääminen

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuomioiden tarkastamisessa kiinnitettiin huomiota siihen, että Pohjanmaan käräjäoikeus oli 27.8.2021 asiassa R 20/1199 antamassaan tuomiossa 21/135248 määrännyt vastaajan suorittamaan rikosuhrimaksun, vaikka käräjäoikeus oli katsonut vastaajalle aikaisemmin tuomitujen vankeusrangaistusten olevan riittävä seuraamus myös kyseisessä asiassa hänen syykseen luetuista rikoksista ja jättänyt hänet siten vastaajan rangaistukseen tuomitsematta.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Pohjanmaan käräjäoikeuden käräjätuomari on 18.10.2022 antanut menettelystään apulaisoikeuskanslerin pyytämän selvityksen. Käräjätuomari on todennut, että vastaaja on tullut velvoittaa suorittamaan rikosuhrimaksu asiassa. Käräjätuomari on selvityksessään selostanut kilpailusijajärjestelmää ja todennut, ettei rikosuhrimaksuun sovelleta kilpailusijajärjestelmää, vaan rikosuhrimaksu on juttukohtainen.

RATKAISU

Arviointi

Rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n mukaan rikosuhrimaksun on velvollinen suorittamaan se, joka tuomitaan rangaistukseen rikoksesta, josta säädetty ankaran rangaistus on vankeutta. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin määrää rikosuhrimaksun rangaistuksen tuomitessaan.

Rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan, jos ehdottomaan vankeusrangaistukseen tai yhdistelmärangaistukseen tuomittua syytetään hänen ennen kyseisen rangaistuksen tuomitsemista tekemästään muusta rikoksesta, voidaan aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus tai yhdistelmärangaistus ottaa uutta rangaistusta määrättäessä kohtuuden mukaan huomioon rangaistusta alentavana tai lieventävänä seikkana. Uudesta rikoksesta voidaan myös tuomita laissa sille säädettyä vähimmäisaikaa lyhyempään vankeusrangaistukseen tai katsoa aikaisempi rangaistus riittäväksi seuraamukseksi myös myöhemmin käsiteltäväksi tulleesta rikoksesta.

Käsiteltävänä olevassa asiassa kärjäoikeus oli rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla katsonut yhden vastaajan osalta, että hänelle aikaisemmin tuomittu vankeusrangaistus oli riittävä seuraamus myös hänen syykseen käsiteltävänä olevassa asiassa luetuista rikoksista. Vastaaja oli määrätty suorittamaan valtiolle rikosuhrimaksu 80 euroa.

Rikosuhrimaksusta annetun lain maksuvelvollisuutta koskevan 2 §:n esitöissä ([HE 293/2014 vp](#), s. 20) todetaan, että maksuvelvollisuus ei olisi riippuvainen siitä, mihin seuraamukseen henkilö tosiasiallisesti tuomitaan. Maksuvelvollisuuden syntyminen ei siten edellyttäisi henkilön tuomitsemista vankeuteen, vaan riittävää olisi, että henkilön syyksi luetun rikoksen rangaistusasteikkoon sisältyy vankeus. Edelleen esitöiden mukaan maksuvelvollisuutta ei kuitenkaan olisi henkilöllä, joka jätetään syyntakeettomuuden perusteella tai seuraamusluonteisesti rangaistukseen tuomitsematta. Kärjäoikeuden ratkaisemassa asiassa käsillä olleeseen tilanteeseen, jossa aikaisempi rangaistus oli katsottu riittäväksi seuraamukseksi myös uusista syyksiluetuista rikoksista, ei esitöissä ole otettu kantaa.

Käsillä olevaa tilannetta on käsitelty Helsingin hovioikeuden 14.6.2018 antamassa tuomiossa [HelHO:2018:9](#). Hovioikeuden arvioitavana olleessa asiassa kärjäoikeus ei ollut tuomiossaan tuominnut vastaajalle hänen syykseen lukemistaan rikoksista rangaistusta, koska aikaisempaa rangaistusta oli pidetty riittävänä. Hovioikeus on todennut ratkaisussaan, että rikosuhrimaksusta annetun lain 2 §:n ja 4 §:n 1 momentin sanamuotoa on pidettävä yksiselitteisenä ja että rikoslain 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu aikaisemman tuomion huomioon ottamista koskeva soveltamisharkinta ei ole rangaistuksen tuomitsemista, kun siinä päädytään katsomaan, että aikaisempi tuomio on riittävä rangaistus. Hovioikeuden mukaan myöskään mitkään rikosuhrimaksulain tavoitteisiin tai systematiikkaan taikka muuten johdonmukaisuuteenkaan liittyvät syyt eivät lain sanamuodosta poiketen edellytä, että kyseisenlaisen tilanteen tulisi kuulua maksuvelvollisuuden piiriin. Hovioikeus otti ratkaisussaan huomioon myös rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen ja katsoi, että kun kärjäoikeus ei ollut tuominnut vastaajaa rangaistukseen, ei se olisi voinut määrätä rikosuhrimaksua.

Korkein oikeus on 5.10.2021 antamassaan ratkaisussa [KKO 2021:71](#) katsonut, että kysymystä siitä, täyttyykö rikosuhrimaksulaissa asetettu rangaistukseen tuomitsemisen edellytys tilanteessa, jossa aikaisempi rangaistus on katsottu olevan riittävä seuraamus myös uusista syyksiluetuista rikoksista, ei voida pitää selvänä. Korkein oikeus on kuitenkin arvioinut, että oikeudellisesti epäselvän kysymyksen ratkaiseminen syytetyn vahingoksi tällaisessa tilanteessa olisi ristiriidassa rikosoikeudelliseen laillisuusperiaatteeseen kuuluvan ennakoitavuusvaatimuksen kanssa. Korkeimman oikeuden ylimääräisenä muutoksenhakuna käsittelemässä asiassa kärjäoikeus oli lainvoiman saaneessa tuomiossaan rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla katsonut vastaajalle tuomitun rangaistuksen riittäväksi seuraamukseksi myös tuomiossa syyksiluetuista rikoksista ja määrännyt tämän suorittamaan valtiolle rikosuhrimaksun. Korkeimman oikeuden ratkaisun mukaan rikosuhrimaksun määrääminen oli selvästi vastoin rikosoikeudellista laillisuusperiaatetta ja tuomio perustui näin ilmeisesti väärään lain soveltamiseen.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari on ottaen huomioon rikosuhrimaksusta annetun lain 2 ja 4 §:ien sanamuoto ja arvioitavana olevasta oikeuskysymyksestä edellä selostetuissa Helsingin hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisuissa todettu menetellyt virheellisesti määrätessään asiassa vastaajalle rikosuhrimaksun, vaikka vastaajalle tuomittu aikaisempi rangaistus oli katsottu rikoslain 7 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla asiassa riittäväksi seuraamukseksi myös uusista syyksiluetuista rikoksista ja vastaajaa ei näin ollen ollut tuomittu asiassa rangaistukseen.

Asiaa koskeva oikeustila on asiaa ratkaistaessa ollut edellä selostetuin tavoin jossain määrin epäselvä. Kysymystä koskeva korkeimman oikeuden ratkaisu on annettu vasta kärjäoikeuden asiassa antaman tuomion jälkeen. Kerrotun vuoksi asia ei anna minulle aihetta enempiin toimenpiteisiin kuin että pyydän Teitä saattamaan edellä esittämäni näkemyksen puheenjohtajana asiassa toimineen kärjätuomarin tietoon.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen